

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті розглянуті основні тенденції розвитку інвестиційних процесів в умовах перебудови економічних відносин. Визначені особливості сучасного стану інвестиційної політики в Україні. Встановлені інвестиційні потреби підприємств, які працюють в харчовій промисловості.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток підприємств передбачає вибір та обґрунтування певних напрямів здійснення інвестиційної діяльності, які б мали припустимий ступінь ризику, найменший вплив втручання на процес прийняття управлінських рішень, забезпечували розширене відтворення основних засобів, задіяних у виробничому процесі на інноваційній основі, формували конкурентні переваги підприємства на ринку з позиції мінімізації витрат, підвищення якісних характеристик товару та стандартів життя населення.

Значну роль у визначенні основних тенденцій розвитку інвестиційних процесів у сучасних умовах відіграє наукове обґрунтування напрямів інвестицій, які б забезпечували найвищий соціальний та економічний ефект. Досягти цього можна за рахунок прийняття виважених управлінських рішень, які б ґрунтувались на економічній доцільності та досягненні цілей, визначених власниками.

Особливого значення виваженість рішень набуває в умовах швидких змін напряму впливу чинників зовнішнього середовища та узгодженістю прийнятих рішень із ресурсами організації, розвитком її потенціалу. В цих умовах важко вирішувати проблеми, які пов'язані із інвестиційним забезпеченням підприємств без втрати керованості організацією та узгодженістю інтересів інвесторів, власників бізнесу та менеджментом.

Аналіз останніх досліджень. Питання інвестицій в економічній літературі не нове, йому приділяється значна увага, воно вивчається сучасними зарубіжними та українськими дослідниками, вивченню цієї економічної проблеми присвячені праці класиків економічної теорії. Загальні проблеми інвестицій та інвестиційної діяльності розглядалися у роботах А.Сміта, Дж. М. Кейнса, Д. Мілля, П. Самуельсона, А. Маршалла, М. Фрідмана, Ф. Хайєка, И. Шумпетера, С. Брю, К. Кемпбелла, К. Макконела, С. Фішера, Р. Дорнбуша, Р. Шмалензі, І.Бланка, Л.Павлової, О. Стоянової, Р. Фатхутдінова, та інших.

Попри значну кількість публікацій питання мотивації інвесторів з позицій мінімізації ризиків інвестиційної діяльності та окремих інвестиційних проектів, формування механізму ефективного інвестування в оновлення основних засобів з метою забезпечення необхідних

темрів відтворення основних засобів та формування виробничого потенціалу підприємств залишаються недостатньо дослідженими.

Крім того питання формування ефективної структури основних засобів, яка б забезпечувала випуск інноваційної продукції при ефективному використанні інвестиційних вкладень також потребують додаткових досліджень та наукового обґрунтування.

Викладення основного матеріалу. Вивчення сучасних проблем інвестиційної діяльності, її ефективності та напрямів спрямування інвестиційних коштів на другий план відсунуло проблеми, пов'язані зі збереженням пропорцій відтворення основних засобів, визначенням впливу темрів науково-технічного прогресу на моральне старіння основних засобів, забезпечення необхідного масштабу розширеного відтворення.

Для економіки України протягом тривалого часу був характерним період зниження обсягу капітальних вкладень у основні засоби, що стало причиною посилення тенденцій для фізичного старіння основних засобів та уповільнення темрів відтворювальних процесів у промисловості, у тому числі і в харчовій. Обмеженість інвестиційних ресурсів викликала уповільнення темрів простого відтворення у промисловості. Така ситуація стала причиною втрати конкурентоспроможності підприємствами галузі та наповнення ринку харчових продуктів товарами іноземних товаровиробників. Така тенденція зберігалась протягом 90-х років 20 століття і лише, починаючи з 1997 року стали відбуватись позитивні зміни: поступове нарощування інвестицій, зміна їх структури. Але темпи нарощування інвестицій і зараз залишаються недостатніми.

Період перебудови економічних відносин, поступового входження в ринкові умови господарювання характеризувався обмеженістю інвестиційних можливостей підприємств харчової промисловості, не дивлячись на те, що підприємства галузі є одними із найбільш інвестиційно привабливими. Про це свідчить той факт, що на харчову промисловість за даними 2008 року припадало 4,6% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України, що складало 20,5% іноземних інвестицій в промисловість (табл. 1).

На 1 січня 2009 року прямі іноземні інвестиції у харчову промисловість склали 1655,5 млн. дол. США. Динаміка прямих іноземних інвестицій свідчить про те, що інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості знаходиться на високому рівні. Так, у обсязі інвестицій у промисловості питома вага інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів залишається досить високою протягом періоду, що досліджується, від 19,5% до 33,1%.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на початок року, млн. дол. США

Прямі іноземні інвестиції в Україну	2002	2005	2006	2007	2008	2009
Усього	4555,3	9047	16890	21607	29542,7	35723,4
темпи росту до						

попереднього року, %	x	x	186,7	127,9	136,7	120,9
Промисловість	2443,6	3867,1	5169,2	6111,1	8004,1	8056,5
темпи росту до попереднього року, %	x	x	133,7	118,2	131,0	100,7
з неї виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	808,0	1127,6	1171,6	1272,0	1561,2	1655,5
питома вага у обсягах промисловості, %	33,1	29,2	22,7	20,8	19,5	20,5
темпи росту до попереднього року, %	x	x	103,9	108,6	122,7	106,0

Варто зазначити, що не дивлячись на постійне зростання абсолютного значення іноземних інвестицій у виробництво продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів – за досліджуваний період обсяг прямих іноземних інвестицій збільшився більше ніж удвічі, питома вага їх у загальних обсягах інвестицій в промисловість поступово зменшується (рис. 1), що є свідченням уповільнення темпів інвестування у виробництво продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів, порівняно із темпами нарощування прямих іноземних інвестицій у промисловість в цілому, за винятком 2008 року (різниця у 5,3 відс. пункти на користь інвестицій у харчову промисловість).

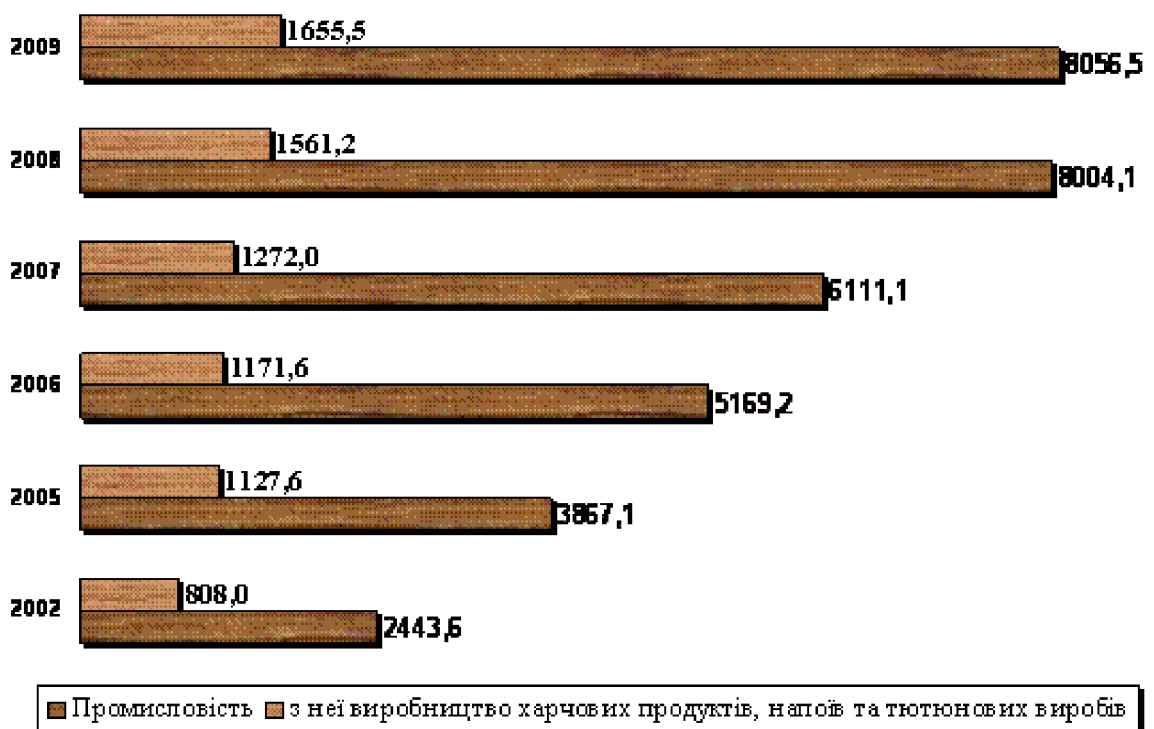

Рис.1. Динаміка обсягів інвестицій

Не дивлячись на відносне зростання обсягів інвестування у харчову промисловість, підприємства галузі потребують більшої суми інвестицій для забезпечення необхідних темпів відтворення. В той же час ситуація, що склалась у харчовій промисловості, є віддзеркаленням ситуації, що характерна для промисловості в цілому.

Можливість залучення інвестицій підприємствами визначається спрямованістю інвестиційної політики держави. Сучасний стан інвестиційної політики в Україні характеризується наступним:

- неефективністю роботи традиційних ринкових джерел інвестиційної діяльності в наслідок деформованої інфраструктури фінансового ринку;
- обмеженістю обсягів та інструментів фондового ринку;
- виникненням і розвитком протиріч щодо формування капіталу та розподілу доходів, одержаних від його використання (менеджери претендують на більшу частину доходів від капіталу, зменшується частина прибутку на реновацію, власники вимагають більшої доходності на вкладений капітал);
- зростанням фінансових та комерційних ризиків при здійсненні інвестицій у реальний сектор економіки;
- відсутністю державної мотиваційної складової інвестиційної політики, спрямованої на підвищення інвестиційної активності учасників інвестиційного процесу, та створенні сприятливого інвестиційного клімату в країні;
- вкладанням коштів у інвестиційні проекти з незначним терміном повернення інвестицій, тих що забезпечують короткострокову прибутковість;
- відсутністю державної регуляторної політики інвестиційної діяльності (високий ступінь корумпованості, відсутність прозорості та стабільної законодавчої влади, стимулювання державою інноваційного спрямування інвестицій, державних фінансових та юридичних гарантій);
- здійсненням інвестицій за рахунок власних джерел фінансування (амортизація, частина прибутку).

Саме невирішеність цих проблем стала причиною пошуку підприємствами самостійних шляхів щодо забезпечення потреб здійснення відтворювальних процесів на них.

Найпростіший варіант інвестування в діяльність підприємства – використання власних коштів: прибутку, амортизаційного фонду. Але в сучасних умовах використання цих джерел інвестиційної діяльності також обмежується.

На жаль існуючий рівень рентабельності виробництва продукції не дозволяє підприємствам здійснювати ефективну політику відтворення основних засобів, а існуючий рівень прибутковості частіше за все дає можливість лише підтримувати основні засоби у працездатному стані за допомогою проведення ремонтних робіт. Така ситуація не може не відбитись на технологічному рівні виробничих процесів і, відповідно, на конкурентоспроможності продукції більшості підприємств промисловості.

Більшість підприємств харчової промисловості мають акціонерну форму власності, що накладає певний відбиток на якість та зміст інвестиційних процесів а, відповідно, і процесів відтворення на них.

Особливістю протікання процесу відтворення в корпораціях є те, що корпорації мають розширений набір інвестиційних інструментів та спрощений доступ до фінансових ринків.

Так, в якості одного із основних джерел забезпечення інвестиційних потреб підприємства виступає акціонерний капітал, що створює особливі умови протікання інвестиційних процесів.

Така ситуація призводить до того, що одними із основних учасників корпоративного управління стають інвестори, які впливають на прийняття управлінських рішень в корпорації. Змінюються функції інвесторів, їхній статус та роль в корпоративному управлінні. У разі залучення інвестицій на правах власності шляхом емісії цінних паперів та можливості придбання інвестором пакету акцій, який дозволить здійснювати певний тиск при прийнятті управлінських рішень, дії інвестора будуть спрямовані на обмеження ризиків, які можуть викликати зменшення вартості інвестицій, вкладених у активи.

Існує думка, що необхідною умовою, яка забезпечує ефективність інвестиційних процесів в акціонерних товариствах, є дотримання вимог якості корпоративного управління. Так, чим вищий рівень корпоративного управління, тим вища гарантія ефективності інвестиційних рішень.

Харчову промисловість можна віднести до галузей, які динамічно розвиваються, що накладає певний відбиток на інвестиційні потреби підприємств, які в ній працюють.

- 1) Для виживання підприємства вимушені формувати інвестиційні потоки, які б забезпечували нарощування обсягів виробництва продукції у темпах, які вимагає розвиток галузі. В іншому випадку це стане причиною згорання частки ринку, яку утримує підприємство. Саме тому інвестування діяльності підприємства фінансовим або стратегічним партнером має свої особливості.
- 2) Стан конкурентної боротьби на ринку висуває підвищені вимоги до якості продукції та рівня витрат на неї.
- 3) Виникають інвестиційні потреби для розвитку дистрибуції, тобто вкладання грошей у суміжні сфери діяльності, які забезпечують товарорух продукції підприємств харчової промисловості.
- 4) Загострення конкурентної боротьби на ринку сировинних ресурсів викликає потребу інвестицій у розвиток сировинної бази підприємств. Особливо це характерне для підприємств цукрової, м'ясної, молочної промисловості тощо.

Висновки. Дотримання стандартів корпоративного управління знижує потребу у зовнішніх джерелах інвестування, які на сьогодні мають дуже високу вартість, і відповідно зменшує ризик інвестиційної діяльності. Крім того, ефективне корпоративне управління створює умови для прийняття інвестиційних рішень, спрямованих на підвищення якості управлінських рішень, дотримання основних принципів управління: ефективності, послідовності, наукової обґрунтованості, плановості та ін.

Список літератури

1. А. Запорожский. Оценка деятельности: новый взгляд // Корпоративный менеджмент, <http://www.cfin.ru>
2. Зозуля В. EVA новый взгляд на старые вещи.//Управление компанией , vz@ucpps.com, <http://www.management.com.ua/>
3. Редченко К. EVAлюция сбалансированной системы показателей, irki@mail.lviv.ua